

דף סא

'בבית הפתוח לרשות הרבים' – דעת הרשב"א והריטב"א [דלא כהראב"ד] שגם כאשר אין החביות כולן מונחות כנגד המקום הנראה לרבים, אלא חלקן מוסתרות – הכל מותר, שהרי אין מדובר שהעכו"ם נמצא שם, ומניחים שהוא מתירא מלהכנס לאותו מקום שמא יראוהו ויוודע הדבר, וכיון שכך, כך לי אם עומד כל היין כנגד הפתח אם אינו עומד שם.

'אחד הלוקח ואחד השוכר בית בחצירו של עובד כוכבים ומילאהו יין, וישראל דר באותה חצר – מותר' – כתב הריטב"א: דוקא אם היה הבית נעול במנעול. וגם מדובר שהישראל לא הלך למרחק והודיע לו שהוא מפליג, כי אז ודאי אסור אם אין מפתח או חותם ביד ישראל.

(ע"ב) 'אלא עד שיבא ממונה שאינו בא לקיצין' – אינו מגיה הברייתא אלא מפרש שזה שכתוב 'בא לקיצין' – לא לקץ מסוים, אלא לקיצין הרבה שאינם קבועים (ריטב"א. וכיו"ב דרכו לפרש בהרבה מקומות שאינו מגיה אלא מפרש (ע' למשל בדבריו להלן סג: ד"ה תני). וכן פרש ריעב"ץ).

הערות לטבלה

- 1) יש שכתבו שבזמן הזה שהפרוץ רבה – אין יינם יין-נסך, אם לא במי שידוע בו שמתכוין למרוד וכדו' שו"ת בנין ציון; אחיעזר, ועוד.
- 2) באופן שניכר שאין כוונתו לניסוך, כגון שטרוד בעיסוקו במלאכתו וכד', כמבואר בראשונים. וכתבו הפוסקים שאין לדמות מלתא למלתא בדבר זה, ואין לך בו אלא מה שמנו חכמים.
- 3) הכוונה כאן שידוע לנו באותו נכרי שאינו עובד עכו"ם – כגון מוסלמי או חילוני.
- 4) יש אומרים שעכשו שאין העכו"ם המצויים בינינו רגילים בניסוך – אין מגעם אוסר בהנאה אלא בשתיה. ויש לסמוך על כך במקום הפסד (ע' בפוסקים יו"ד קכג,א). והרי"ד צדד להלכה ולא למעשה להתיר אפילו בשתיה.
- 5) מגע בפה – אוסר. מגע ברגל – מחלוקת הפוסקים (קכד,יא). נגע להכעיס – מותר בשתיה, וישתהו בפניו כדי שלא ירגיל לעשות כן. סו"ס קכד.
- 6) ודוקא כשמנענע את היין, כגון בקנה, אבל נגע בכלי בלבד ולא שכשך – מותר בשתיה. (תוס', רמ"א וש"ך קכד,יח). ואפילו שכשך בכלי ללא הגבהה – מחלוקת הפוסקים. ואין מדובר כאן כשניכר שכוונתו לצורך דבר אחר ולא לניסוך.
- 7) כח כחו – נחלקו בגמרא (ס.ו), ולהלכה – ככחו דמי. ונחלקו הפוסקים בשלשה כחות ויותר (קכד,ב). זריקת דבר מה על היין – אינה אוסרת, מלבד מזיגת מים על היין משום הרחקה.
- 8) מגע על ידי דבר אחר בכוונה, אך באופן שאינו דרך ניסוך – מבואר בגמרא (ס.ו) שנשיאת נוד יין, כיון שאינה דרך ניסוך (לרב אשי) – מותר. ולמד מכאן ר"ת על שאר דברים הדומים. ואולם הרמב"ם החמיר בכלי פתוח.

עיקרי כללים ושיטות בהלכות יין נסך

מחלל שבת בפרהסיא שאינו עובד כו"מ 1	גר תושב	נכרים שאינם עובדי אלילים / ישמעאלים 3	עובדי אלילים 4	
אסור בשתיה ומותר בהנאה (ש"ת הרשב"א, הריב"ש, ב"י). ויש שצדדו והתיר בדבר.	אסור בשתיה ומותר בהנאה ולדעת הרא"ה והריטב"א אסור בהנאה	רמב"ם ונאונים, שו"ע: אסור בשתיה ומותר בהנאה ויש ראשונים שאוסרים בהנאה.	אסור בהנאה	סתם יינם
אסור בשתיה ומותר בהנאה י"א שאסור רק מצד הספק, כי יש חולקים.	אסור בשתיה ומותר בהנאה ויש מקלים (ע' תוס' סו, רמ"א י"ד קס"ג)	רמב"ם ונאונים, שו"ע: אסור בשתיה ומותר בהנאה ויש ראשונים שאוסרים בהנאה. ור"ד צידד להתיר אף בשתיה.	אסור בהנאה 4	מגע בכוונה ביין שלנו 5
מותר בשתיה	מותר בשתיה	מותר בשתיה (במקום הפסד. ש"ז)	אסור בשתיה ומותר בהנאה	מגע שלא בכוונה (או שלא ידע שהוא יין)
מותר בשתיה	מותר בשתיה (כבני שפחות קטנים)	מותר בשתיה (שסא רק במקום הפסד)	מחלוקת רב ושמואל אם אוסר בשתיה, ולחלכה אסור בשתיה ומותר בהנאה. ויש ראשונים שפסקו כשמואל שמוותר בשתיה.	מגע של קטן שאינו יודע בטיב עכו"ם
מותר בשתיה	מותר בשתיה	מותר בשתיה במקום הפסד. לר"ף ורמב"ם: אסור בשתיה, (עש"ך סקלא).	מחלוקת רבי נתן חכמים ורבי שמעון, ולחלכה אסור בשתיה ומותר בהנאה. ודעת הריף והר"ם שאסור בהנאה. ויש להקל במקום הפסד (רמ"א).	כוונת מגע ללא כוונת ניסוך 2
מותר בשתיה (ע' חז"א מט, ז)	לרמ"א מותר בשתיה	מהשלחן ערוך נראה שאסור והרמ"א כתב שיש להתיר אף בשתיה, (ואין לאמרו בפני עם הארץ).	אסור בהנאה ויש סוברים שמוותר בהנאה ואסור בשתיה (ר"ה וע"ד) וי"א שבזמן הזה מותר בשתיה (ע' רמ"א קס, סד)	מגע בכוונה על ידי דבר אחר 6
מותר בשתיה (ע' חז"א מט, ז)	לרמ"א מותר בשתיה (וכן לשר"ע - באופן שבעכו"ם מותר בהנאה)	לרמ"א - מותר בשתיה, (וכן לשר"ע - באופן שבעכו"ם מותר בהנאה).	אסור בהנאה (כדין מגע ע"י דבר אחר). ונחלקו הפוסקים בשכשוך כלי ללא הגבתו אם נאסר לגמרי או הותר לגמרי. ויש להקל במקום הפסד (רמ"א קב, יז).	כחו בכוונה 7
מותר בשתיה	מותר בשתיה	מותר בשתיה	מותר בשתיה (ויש ראשונים שאוסרים בשתיה במגע ע"י ר"א שלא בכוונה).	מגע ע"י ד"א שלא בכוונה / כחו שלא בכוונה 8

ה. חבית נסדקה לאורכה ובא עכו"ם וחבקה – אסור בשתיה ומותר בהנאה (שהרי זה כנוגע ביין בלא שכשוך. רש"י). נסדקה לרוחב והכביד מלמעלה – מותר אף בשתיה, מעשה לבינה בעלמא הוא שעושה, ואפילו מגע אין כאן. (וכל שכן מגע בחבית ללא לחיצה, אינו אסור. פוסקים).

ו. עכו"ם שנמצא בגת; אם יש שם משקה טופח להטפיה – צריך הדחה וניגוב (ע' להלן עה אופן ה'ניגוב'). ואם אינו טופח להטפיה – די בהדחה בלבד. כתבו התוס' שאנו נוקטים שבכל אופן אין צריך ניגוב אלא הדחה בעלמא.

ז. עכו"ם שנמצא עומד בצד בור יין; אם יש לו זכות ממונית באותו יין (שעשאו ישראל 'אפותיקי' לפרוע חובו. רש"י) – אסור, שאינו חושש מליגע בו. אין לו זכות ביין, אע"פ שיש לו מלוה על ישראל (שמואל) – מותר, שמתירא ליגע בו שלא יפסידנו ויתבענו. מדובר שהבור ברשות ישראל, אבל ברשות הנכרי אסור (עפ"י תוס'). ולפרש"י אפילו נמצא ברשות נכרי, אם הפתח פתוח לרשות הרבים וכד' מותר. ע' ב"ח).

ח. עובד כוכבים שנפל לבור יין ועלה – היין מותר בהנאה (שלא נתכוין ליגע). ולדברי רבי שמעון – אף בשתיה. ופירש רב פפא: דוקא כשעלה מת, אבל עלה חי – אסור אף בהנאה, שהולך ומודה לאליליו ומסתמא נסכו בעלייתו. מסרו בשם רב / זעירי שהלכה כרבי שמעון. אבל הסיקו שאין הלכה כן.

ט. מדדו בקנה, התזו את הצרעה מהיין בקנה; לתנא קמא, היין מותר בהנאה מפני שטרוד במדידה ובהתזה ואין כוונתו לניסוך. (אבל בשתיה אסור, שהרי נתכוין ליגע). לרבי שמעון, מותר אף בשתיה. לדברי רבי נתן (לעיל נו), אסור אף בהנאה. כאמור, מסקנת ההלכה כת"ק.

י. זרק דבר על היין – מותר אפילו בשתיה.

א. לדעת כמה מהראשונים יש לאסור בזריקה ממקום סמוך [שמא יגע], אם לא שזרק בחמתו [שאז מותר לגמרי, שכל כחו שלא ככוונה לא גזרו] (עפ"י רש"י ורשב"ם; או"ז). והתוס' חולקים. ב. גילגל ליינ את החבית, והיה הולך ונוגע בה עד שהגיעה ליינ; לפרש"י ורשב"ם נראה שאם עשה כן בחמתו – אסור בשתיה ומותר בהנאה, ואם שלא בחמתו – אסור אף בהנאה, שהרי נתכוין למגע [ע"י דבר אחר]. והתוס' חולקים וסוברים שאם בחמתו מותר בשתיה, ואם שלא בחמתו – אסור בשתיה ומותר בהנאה.

דף סא

קו. מה דינם של היינות דלהלן?

- א. יין של עובד כוכבים שעשאו ישראל לצורך מכירה לישראל, ועתה הוא מונח ברשות הנכרי.
- ב. יין של ישראל המונח בבית הקנוי או שכור לו, בתוך חצרו של עובד כוכבים.
- ג. יין של ישראל המונח ברחוב, ונמצא עובד כוכבים מסתובב בין החביות.

א. ישראל המייצר יין של עובד כוכבים בשביל למכרו לישראל, והיין מונח ברשות הנכרי; – לפרוש רש"י (במהדורה תנינא), אם מונח בבית הפתוח לרשות הרבים, מקום שיש שם אנשים מישראל, או שעשויים לבוא לשם רוכלים מישראל – מותר. ואפילו אין מפתח וחותרם ביד ישראל. והוא הדין כשמונח במקום חשוף, כגון שחלון פתוח משקיף אליו או תל שנפנים בו וכד'. ונחלקו רב אחא ורבינא כשמשקיף לשם דקל שנקטע ראשו ואין בו פירות; האם הוא חושש מאדם שיעלה שמה לצורך מציאת בהמתו שאבדה לו, אם לאו] – בכל אלו מתירא הגוי ליגע ביין ולהפסיד ממנו. ודוקא כשכתב לישראל 'התקבלתי ממך מעות' שיכול ישראל ליטול את היין בכל עת שירצה [אעפ"י שחייב לו לעכו"ם דמי היין]. היה ישראל דר באותה חצר – מותר אפילו אין מפתח וחותרם ביד ישראל (ר' יוחנן). אבל בחצר אחרת (ואין הבית פתוח לרה"ר) – אסור אפילו מפתח וחותרם ביד ישראל, שאין העכו"ם מתירא לזייף ולנסך. היתה עיר שכולה נכרים וסגורה בדלתים ובריח, שוב אין העכו"ם חושש ליגע ואסור. ואם יהא שם שומר היוצא ונכנס – מותר.

לפירוש רבנו תם, כאשר אין מפתח וחותרם ביד ישראל – אסור, אלא אם ישראל דר באותה חצר, שהרי זה כשומר היוצא ונכנס. ובמפתח וחותרם – מותר בבית הפתוח לרה"ר וכד' (כנ"ל), ואפילו ללא 'התקבלתי'. ובעיר שכולה עכו"ם, אפילו בחותרם אסור, שאינו מתירא לזייפו. (ואפילו חותרם בתוך חותרם אסור באופן זה של מטהר יינו (עו"ס). וכ"כ הרשב"א בתשובה ח"ד קצח).

היה היין מונח ברשותו של עובד-כוכבים אחר – מחלוקת תנאים, האם חוששים לנגיעת בעל היין אם לאו. ואמר רבא: כאשר הניחו הנכרי בית אריסו (ושאר כל מי שמשועבד לו, כגון שכירו ולקיסו ועבדו. ערא"ש ר"ן ומאירי), הכל מודים שאסור, מפני שהאריס ירא מפניו ולא יגלה שנגע ביין.
א. ר"ת פרש לשיטתו הנ"ל דוקא בחותרם או מפתח נחלקו, שמתירא לזייף כשעלול ישראל לראותו, אבל בלא"ה אסור, שאין בעל הבית מתירא ליגע.
ב. נחלקו הראשונים האם הלכה כרבי שמעון בן אלעזר לאסור (רמב"ם מאכ"א יג, ד וכו"מ) או כתנא קמא (רא"ש ר"ן ומאירי; יו"ד קלא, א).

ב. הלוקח או שוכר בית בחצרו של עכו"ם, ומילאהו יין; אם ישראל דר באותה חצר – מותר, אע"פ שאין מפתח או חותרם בידו. היה דר בחצר אחרת – לתנא קמא מותר כשמפתח וחותרם ביד ישראל. והכמים אוסרים עד שיהא יושב ומשמר או כשיבוא לשם ממונה שלא בזמנים קבועים.

א. הלכה כתנא קמא (תוס' ועוד).
ב. לפרש"י דלעיל, אפילו דר בחצר אחרת מותר ללא מפתח וחותרם כאשר היה פתח פתוח לרה"ר וכיו"ב, בעיר שיש בה ישראלים.
ג. כל זה כשהיין מונח אצל העכו"ם [שהרי החצר שלו], אבל מונח ברשותו של ישראל – מותר אפילו ללא מפתח וחותרם ואין הישראל דר שם, כל שאין לעכו"ם זכות-ממון ביין, כדין עכו"ם העומד בצד הבור (לעיל ס) – לפי שבזה הגוי מתירא יותר (עפ"י תוס').

ג. עכו"ם שנמצא מסתובב ליד חביות יין של ישראל; אם נתפס עליו כגנב כשימצא נוגע ביין (שאימת שופטי העיר עליו (רש"י). וי"א אפילו אין אימה ממש, אלא שנתפס כגנב ומתבייש. עיי"ב"א) – מותר. ואם לאו – אסור.

דוקא ברחוב, אבל בבית אינו מתירא כל כך. ואולם אם נתפס כגנב בעצם הימצאותו באותו מקום – אף בבית מותר (תוס').